

УДК 378.018.43 <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2018.7.14>

О. Плахотнік, д-р пед. наук, проф.
О. Назаренко, магістрант освітньої програми "Педагогіка вищої школи"
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КЕЙС-СТАДІ ПРИ ВИВЧЕННІ СХІДНИХ МОВ

Ідеться про особливості використання ефективних технологій навчання у вищій школі, зокрема, про ефективність використання методу кейс-стаді у вивченні східних мов (на прикладі корейської). Розглянуто поняття, сутність, обсяг і ключові елементи методу кейс-стаді й окреслено основні етапи застосування цього методу.

Акцентовано на тому, що викладачам необхідно цілеспрямовано оволодівати активними й інтерактивними формами і технологіями проведення занять: іграми, тренінгами, кейсами, ігровим проектуванням, креативними техніками та багатьма іншими прийомами, які розвивають базові компетентності й метакомпетентності студента, формують необхідні для професії вміння і навички, створюють передумови для психологічної готовності впроваджувати в реальну практику роботи засвоєні вміння і навички.

Підкреслено, що в методичній літературі, не завжди можна зустріти послідовний аналіз методики організації методу кейс-стаді, розкриття механізмів його впливу на пізнавальний процес окремої особистості та як сприяє така методика розвитку комунікативних та інших соціальних умінь. Тому авторами обґрунтовано основні етапи впровадження методу кейс-стаді при вивченні східних мов, запропоновано звернути увагу на те, який саме кейс найбільш доцільно застосовувати при вивченні корейської та /або інших східних мов. Показано переваги цього методу, а також умови організації навчального процесу для успішного його застосування. Доцільність використання методу кейс-стаді дасть змогу підвищити якість отримання знань, умінь, навичок, відповідних фахових компетенцій. Завдяки експериментальному зрізу було виявлено рівень зацікавлення студентів старших курсів до занять, у процесі організації яких застосовується метод кейс-стаді.

Ключові слова: метод кейс-стаді, освітній процес, базові компетентності, східні мови, креативні техніки навчання.

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації практично всі розвинуті країни світу усвідомили необхідність реформування своїх систем освіти з тим, щоб учні, студенти дійсно стали центральною фігурою навчального процесу, щоб пізнавальна діяльність учня перебувала в центрі уваги педагогів-дослідників, розробників програм освіти. Увага акцентується на процесі пізнання, а не викладання, як це було досі, при традиційному навчанні. Вирішення цього питання безсумнівно стане позитивним, якщо використовувати ефективні технології навчання.

Першорядну роль в досягненні поставлених цілей відіграють активні та інтерактивні форми і методи навчання. Не можна не погодитись з тим, що при активному навчанні студент більшою мірою виступає суб'єктом навчальної діяльності, ніж при пасивному. Він вступає в діалог з викладачем, активно бере участь у пізнавальному процесі, виконуючи творчі, пошукові, проблемні завдання. Інтерактивні методи навчання найбільш відповідають особистісно орієнтованому підходу, так як вони допускають спів-навчання (колективне, навчання у співпраці), причому і студент, і педагог є суб'єктами навчального процесу. Педагог частіше виступає лише в ролі організатора процесу навчання, лідера групи, фасилітатора, творця умов для ініціативи учнів. Інтерактивне навчання засноване на власному досвіді учнів, передбачає їх пряму взаємодію з предметом професійного досвіду.

Навчання з використанням інтерактивних освітніх технологій передбачає відмінну від звичної логіки освітнього процесу: не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування.

Зважаючи на те, що на сучасному етапі розвитку суспільства, розширення економічних, наукових, культурних та міжнародних зв'язків все актуальнішим стає питання вивчення іноземних мов, застосування інтерактивних методів дасть позитивний результат для формування світогляду, культури, пізнання традицій різних народів.

Зі швидким темпом розвитку економіки країн Сходу, зокрема Китаю, Південної Кореї та Японії постала проблема вивчення східних мов. Серед молодих людей зростає зацікавлення вивчати не лише англійську, але й китайську, корейську, японську та інші східні мови. Знання однієї з них прирівнюється до знання чотирьох європейських мов. Складність вивчення східної мови виникає, головним чином, через неправильно обрані методи її вивчення. З кожним заняттям інформації, яку треба засвоїти під час аудиторних занять, стає дедалі більше.

Метою статті є пошук інтенсивних технологій навчання, які дозволяють скоротити час засвоєння матеріалу, допомагають не лише практикувати мову, а й дозволяють стикнутися із реаліями країни, мову якої студенти вивчають. Відтак, пропонується розглянути питання щодо використання методу кейс-стаді при вивченні студентами східних мов та формування у них фахової компетентності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що цей метод дуже широко використовується не лише у підготовці майбутніх фахівців у галузях права, економіки, політики та управління, а й у галузі професійної освіти. Про це свідчать праці таких українських та зарубіжних науковців як: А. Алексюк, М. Яковлева, М. Власова, А. Душкіна, В. Делігер, Д. Єлісеєвої, Т. Межової, Н. Ходякова та інших. Використання методів кейсового навчання у вивченні іноземних мов представлені працями О. Бернацької, А. Кондратюк, В. Пермінової, О. Шендерук, О. Шовкопляс та інших. О. Антонова, Є. Башутська, І. Берденникова, Є. Високос, С. Годнік, І. Грабська досліджували кейс-стаді, як метод конкретних ситуацій. Л. Мельник, Т. Сердюк, Л. Пироженко, Г. Коберник О. Пометун працювали над проблемами визначення ефективності та застосування інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Кейс-стаді – це активний метод вивчення та засвоєння навчального матеріалу, в рамках якого здійснюється розбір конкретної ситуації або навчально-практичного випадку, що містить певну проблему. Застосовується як інструмент для вирішення практичних задач, що розвиває самостійне мислення, комунікативні навички, а також дає змогу застосувати знання з різних галузей науки, демонструючи студентам їх практичне значення.

Основу будь-якого навчального кейсу складає проблема – професійна ситуація, яка потребує вирішення. Складність і масштаб проблеми можуть бути різними: від розробки системи дій одного учасника до розробки цілої колективної стратегії. До кінця незрозуміла проблема в тексті становить ядро кейса і наповнює його сенсом. Робота над проблемою – її розпізнавання, аналіз, структурування і пропозиція варіантів рішень – актуалізує досліджувані теорії і моделі, розвиває аналітичні і дискусійні навички, формує взаємозалежні уявлення про предмет і об'єкти дослідження і створює необхідну мотивацію до навчання [5].

Сутність методу кейс-стаді полягає у тому, що студентам надається можливість розглянути та проаналізувати ситуацію з реального життя, яка одразу окреслює проблему з її практичного боку, а також систематизує і застосовує на практиці цілий арсенал знань, який необхідно залучити для вирішення поставленої задачі. Однак, ситуація у кейсі повинна бути змодельована викладачем так, щоб вона не мала однозначних рішень. Пропоновані студентами рішення можуть бути оцінені за ступенем ефективності, за ступенем ризику, за рівнем обґрунтованості рішення. Навчальний матеріал подається студентам у вигляді ситуацій (кейсів), це можуть бути тексти або статті з газет і журналів, усна доповідь, яка містить проблему, підтверджену фактами. Знання студентів формуються у результаті активної і творчої роботи: самостійного здійснення цілепокладання, аналізу інформації з різних джерел, висування гіпотези, висновків, самоконтролю та процесу отримання знань і його результатів. А.М. Щукін говорить про те, що ознайомивши зі змістом кейса, слід запропонувати студентам висловити свою думку: спочатку у формі монологічного висловлювання, а потім взяти участь в обговоренні, в ході якого має бути знайдено оптимальне рішення (поставленої проблеми) [8].

За обсягом кейсу, величина якого залежить від його призначення, можна поділити на такі види: міні-кейс (1-2 сторінки, розрахований на одне заняття); кейс середніх розмірів, що займає зазвичай кілька занять; об'ємний кейс, що становить до кількох десятків сторінок (може використовуватися для проектних робіт та розтягнутися на кілька місяців). Варто зазначити, що для студентів факультету східних мов найкраще підходять міні-кейси, позаяк вони дають змогу швидко закріпити пройдений матеріал, а також варіювати в залежності від теми. Такі кейси не займають багато часу і легко сприймаються студентами. Вважається, що кейс-метод приносить більше користі, якщо застосовувати його у рамках семінарських занять зі студентами, присвячених закріпленню досліджуваної теми, оскільки він відноситься до практичних методів перевірки знань студентів. Однак, робота з кейсом буває продуктивною і при введенні нового матеріалу, теоретичні аспекти якої потім розглядатимуться на лекціях. Ця технологія може використовуватися і самостійно, і як частина традиційних методів навчання або ділових ігор і тренінгів.

До ключових елементів кейсу можна віднести такі з них: історія кейсу, його походження (цей елемент дає змогу з перших секунд зацікавити студентів, зануривши їх в атмосферу часу, про який йдеться у кейсі); тема – узагальнює увесь зміст кейсу; вихідні дані – інформація, якою студенти користуватимуться під час обговорення; питання-відповідь – додаткова можливість уточнити деякі моменти; час – кейс на 1, 2 чи 3 навчальні заняття; розв'язок, цей елемент дає змогу викладачу оцінити стиль мислення студента та рівень його творчого розвитку, швидкість реакції та змогу висувати варіанти рішення; рефлексія – аналіз результатів розв'язання кейсу.

За характером подачі матеріалу можуть бути використані: *ситуацій-ілюстрації, ситуацій-оцінки і ситуацій-вправи*. Ситуація-ілюстрація – це приклад з практики (як позитивний, так і негативний) і спосіб вирішення ситуації. Ситуація-оцінка являє собою опис ситуації і можливе рішення в готовому вигляді: потрібно тільки оцінити, наскільки воно правомірне і ефективне. Ситуація-вправа полягає в тому, що конкретний епізод управлінської або соціально-психологічної діяльності препарований таким чином, щоб його рішення вимагало будь-яких нестандартних дій, наприклад, заповнення таблиць, використання документів [4].

Навчання за допомогою методу кейс-стаді має низку переваг, які засновані на активному, емоційному спілкуванні студентів один з одним, а також з викладачем, який під час такого заняття займає роль куратора (модератора). Не варто забувати, що ефективність роботи студентів в режимі інтенсивного навчання залежить від ряду умов:

1. Відповідність можливостей викладача цілям і задачам даної технології (гра, кейс-стаді метод, дискусія), оскільки в залежності від мети технології він займає різні ролі.

2. Наявність у викладача професійного і особистого досвіду участі в груповій взаємодії (викладач повинен володіти як діалогом, так і мультилогом).

3. Особистісна спрямованість самого викладача (необхідно прагнути до постійного саморозвитку, до особистісного зростання) [2].

З метою дослідити питання ефективності використання даного методу у вивченні східної мови, було проведено два заняття зі студентами 4 курсу спеціальності "корейська мова та література" у рамках вивчення теми "한국 교육" ("Корейська освіта") та запропоновано для розбору два кейси:

"Авторитарний стиль спілкування з учнями в системі ЗОШ у Південній Кореї";

"Проблема високого рівня суїциду серед молодих людей через низький прохідний бал при вступі у ВНЗ".

У проведенні занять за цим методом використовувалася ситуаційно-ілюстративний та ситуаційно-оцінний характер подачі матеріалу. У першому випадку обговорювали проблему та висловлювали власні думки щодо способу вирішення ситуації. У другому – студентам пропонувалося рішення і вони критично оцінювали його, висловлюючи власну думку. Студенти були ознайомлені з проблемою та наочно могли побачити графіки з відсотками, які ілюстрували ці питання.

Робота з кейсом має свою специфіку і передбачає різноманітність технологічних підходів. Конкретний спосіб розв'язання проблемної ситуації і організація самостійної роботи залежить від ряду чинників:

- ступеня складності навчального матеріалу,
- наявного часу,
- особливості конкретного контингенту студентів та ін. [4].

Можна використовувати різні варіанти проведення занять, проте ми вважаємо, що впровадження методу кейсів на факультеті східної філології повинно включати саме такі етапи:

1. Підготовчий: ознайомлення студентів з лексико-граматичними одиницями; опрацювання текстів і вправ з теми;
2. Підбір інформації.
3. Написання кейсу (коригування вже готового тексту з теми, який містить проблему);
4. Ознайомлення з правилами та особливостями використання та проведення методу кейс-стаді (викладач знайомить студентів з технологією його проведення);
5. Впровадження методу на парі;
6. Спостереження за діяльністю студентів під час навчального заняття;
7. Проведення анкетування
8. Опрацювання отриманих результатів.

Після використання методу кейс-стаді студентам було запропоновано письмове завдання у формі міні-твору, в якому вони могли поділитися думками стосовно цієї проблеми дещо в іншому форматі. Також було проведено анонімне анкетування, участь в якому брали 60 студентів 4 курсу, які вивчають корейську мову. Результати дали змогу зрозуміти наскільки цікаво студентам під час такого заняття.

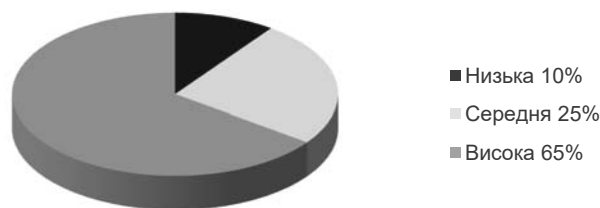

Рис. 1. Оцінка ефективності застосування методу кейс-стаді зі студентами-сходознавцями

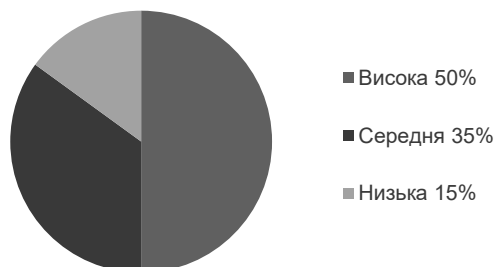

Рис. 2. Рівень зацікавленості студентів за умови використання методу кейс-стаді на семінарських заняттях

На основі отриманих результатів можна стверджувати, що використання цього методу дає можливість вирішити реальні завдання і допомагає сформувати у студентів ряд професійних компетенцій:

- вміння використовувати мову як інструмент спілкування і передачі інформації;
- розвивати комунікативні навички – влучно та швидко висловлювати власні думки та погляди;
- вміння слухати, аргументовано та лаконічно висловлювати власну точку зору щодо поставленого питання, застосовувати контраргументації;
- вміння подавати інформацію з вигідного ракурсу;
- розвиток умінь презентувати себе;
- формування впевненості у собі та у своїх силах;
- формування стійких навичок раціональної поведінки за умов, коли маємо справу з недостатньою кількістю (навчальною) інформації у вирішенні комплексних проблем;
- здійснювати самооцінку і на її основі здійснювати самокорекцію індивідуального стилю спілкування і поведінки;
- формувати вміння співпрацювати з членами колективу та орієнтації на позитивний результат.

Висновки. Метод кейс-стаді у нашій країні є інноваційним у процесі викладання східних мов, у той час як західні викладачі використовують його не лише в галузях права та економіки, а й для отримання високоякісного результату в процесі опанування студентами іноземними мовами. Цінною якістю цього методу є те, що він вчить студентів думати мовою, яку вони вивчають і виробляє у них навички самостійного мислення. Метод конкретних ситуацій має цілу низку переваг і може успішно застосовуватися у поєднанні з іншими методами навчання, ефективно доповнюючи їх. Тож, готуючись до проведення занять, викладачеві доцільно виділяти 20–25% навчального часу для опрацювання кейсів.

Сьогодні застосування ситуаційних завдань в освітньому процесі викликає труднощі, та все ж, наявна позитивна динаміка на шляху до їх вирішення. Особливістю методу кейс-стаді є його постійний розвиток: створюються

нові технології для його застосування у навчанні студентів вищої школи. Немає сумніву в тому, що метод кейс-стаді стане найважливішим каналом наповнення творчістю й змістом навчально-виховного процесу, а також засобом підготовки високопрофесійних фахівців.

Список використаних джерел

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник / А. М. Алексюк. – К. : "Либідь", 1998.
2. Інтерактивні технології навчання / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, Г. І. Коберник та ін. – К. : Науковит, 2004.
3. Інновації у вищій освіті: Бібліографічний покажчик / уклад. Н. В. Артикуца. – К. : Стилос, 2005.
4. Панфилова А. П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение : учеб. пособ. / А. П. Панфилова. – М. : Издательский центр "Академия", 2009.
5. Плотников М. В. Технология case-study / М. В. Плотников, О. С. Чернявская, Ю. В. Кузнецова : учебно-метод. пособие. – Нижний Новгород, 2014.
6. Савельева М. Г. Педагогические кейсы: конструирование и использование в процессе обучения и оценки компетенций студентов / М. Г. Савельева : учебно-метод. пособие. – Ижевск : УдГУ, 2013.
7. Ситуаційний аналіз, або Анатомія кейс-методу ; за ред. Ю. П. Сурміна. – К. : Центр інновації і розвитку, 2002.
8. Щукин А. Н. Современные интенсивные методы и технологии обучения иностранным языкам / А. Н. Щукин. – М. : Филоматис, 2010.

References

1. Aleksyuk A. M. Pedagogika vyshchoi osvity Ukrainy. Istorii. Teoriia : textbook. / A. M. Aleksyuk. – K. : "Lybid", 1998.
2. Interaktyvni tekhnolohii navchannia / O. I. Pometun, L. V. Pyrozhenko, H. I. Kobernyk ta in. – K. : Nauksvit, 2004.
3. Innovatsii u vyshchii osviti: Bibliografichnyi pokazhchik / uklad. N. V. Artykutsa. – K. : Stylos, 2005.
4. Panfilova A. P. Innovatsionnye pedagogicheskie tehnologii: Aktivnoe obuchenie / A. P. Panfilova : ucheb. posob. – M. : Izdateľskii tsentr "Akademii", 2009.
5. Plotnikov M. V. Tehnologii case-study / M. V. Plotnikov, O. S. Cherniavskaia, Iu. V. Kuznetsova / uchebno-metod. posobie. – Nizhnii Novgorod, 2014.
6. Savel'eva M. G. Pedagogicheskie keisy: konstruirovaniie i ispol'zovaniie v processe obucheniia i otsenki kompetentsij studentov / M. G. Savel'eva : uchebno-metod. posobie. – Izhevsk : UdGU, 2013.
7. Sytuatsiinyi analiz, abo Anatomii keis-metodu ; pid red. Yu. P. Surmina. – Kyiv : Tsentri innovatsii i rozvytku, 2002.
8. Shchukin A. N. Sovremennye intensivnye metody i tehnologii obucheniia inostrannym iazykam / A. N. Shchukin. – M. : Filomatis, 2010.

Надійшла до редколегії 02.02.18

O. Plakhotnik Dr of Pedagogical Sciences, Professor,
O. Nazarenko, Master of the educational program "Pedagogy of higher school"
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PECULIARITIES OF USING THE CASE-STUDY TECHNIQUE IN STUDYING EASTERN LANGUAGES

The article is about the peculiarities of using efficient technologies of study in higher educational establishments and about the efficiency of using the case-study technique in studying eastern languages and Korean in particular.

The notion, content, key elements and the usage of the case-study technique are considered as well as underlined the main stages of using this technique.

It is emphasized that teachers deterningly need to learn active and interactive forms and technologies of conducting lessons, such as games, trainings, cases, game projecting, creative techniques and many other devices which develop student base competences and metacompetences. These techniques shape skills and abilities and are necessary for the future profession and create a background for a psychological preparedness to implement them into actual and practical side of a work through gained skills and abilities.

The authors emphasize that the consequent analysis of a methods of organising the case-study technique can occasionally be met in methodic special literature; as well as the amplyfication of the mechanisms of its influence on the cognitive processes of a particular personality and how such a technique boosts the development of communicative and other social skills. That is why the authors outline the main stages of implementing the case-study technique in studying Eastern languages. It is suggested to pay your attention to what concrete case is the most appropriate for studying Korean and/ or other eastern languages.

The authors underline the main advantages of the technique and the conditions of using it successfully in the process of study. The necessity of using the case-study technique will provide the possibility to lift up the quality of learning skills and abilities, as well as adequate special competences. As an outcome of an experimental testing was found out the level of interest of senior students to their lessons, in the process of organising which, the case-study technique is used.

Keywords: Case-study technique, educational process, base competence, eastern languages, creative tecniques of study.

УДК 378

О. Поляк, канд.пед. наук, доц.
Ж. Довбик, студ. 2 року магістратури
спеціальності "Управління навчальними закладами"
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розкрито поняття мотивації та класифікацію навчальних мотивів студентів закладів вищої освіти. Охарактеризовано різні соціальних і пізнавальних мотивів. Обґрунтовано фактори, які впливають на формування позитивної стійкої мотивації навчальної діяльності.

Ключові слова: мотив, мотивація, студент, заклад вищої освіти, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Мотивація навчання студентів є однією з центральних проблем у педагогічній психології, оскільки і результат, і процес засвоєння знань значною мірою залежать від залученості до навчального процесу, зацікавленості особистості тих, хто навчається.

Серед найважливіших якостей особистості сучасного фахівця можна виділити ініціативу та відповідальність, спрямованість до новаторських рішень, потребу у постійному оновленні професійних знань. Структура мотивів студента, в основному, формується під час навчання та від якої залежить майбутній успіх випускника.

Мотиваційна сфера студента ґрунтовно досліджується вітчизняними та закордонними педагогами та психологами, але психологічні особливості студентів, особливо мотиваційна структура мотивів навчальної діяльності є необхідним багажем знань для кожного управлінця-професіонала у педагогічній сфері, щоб позитивно впливати на студентів на ефективно будувати процес навчання.

Мета: дослідити структуру мотивації навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти та визначити педагогічні умови щодо її забезпечення.

Завдання:

- проаналізувати поняття мотивації у науковій літературі;
- дослідити класифікації навчальних мотивів студентів закладів вищої освіти;
- обґрунтувати фактори які впливають на формування навчальної мотивації студентів.

Стан дослідження. Різні дослідники використовують подібні, але не синонімічні, поняття для позначення навчальної мотивації, а саме: навчальна мотивація, мотивація навчання, мотивація навчальної діяльності, мотиваційна сфера [11, С. 6].

Мотиваційна сфера – складне психологічне явище, в якому домінують мотиви визначають спрямованість особистості. У педагогічній психології виокремлюють три основні

види спрямованості: особисту (ставлення до себе, феномен "Я"), колективістську і ділову [11, С.36]. Мотиваційно-особистісний аспект пов'язаний із формуванням позитивних навчальних мотивів та особистих якостей майбутнього спеціаліста, дійових цілей, оскільки мотиви й цілі є важливими детермінантами діяльності.

Мотив – це усвідомлена потреба, яка викликає активність людини й визначає спрямованість цієї активності [6, С.15]. Структура мотивів студента, що формується в період навчання, є стрижнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова процесу навчання і виховання студентів. Для ефективної практичної роботи в цьому напрямі потрібне ґрунтовне вивчення закономірностей розвитку навчальної мотивації студентів.

Проблему навчальної мотивації студентів досліджували такі вчені: Р. Стернберг (вивчав можливість та механізми прогнозування успіху в різних видах діяльності), І. О. Зимня (визначила специфічні чинники діяльності студентів), А. К. Маркова (працювала над ієрархічністю побудови навчальної мотивації), О. В. Карпова (розглядала загальні та специфічні категорії навчальної мотивації), В. Апелът (класифікував мотиви навчання), О. Л. Афанасенкова (працювала над мотивами навчальної діяльності та їх змінами у процесі навчання), К. Ю. Патаєва (розподіляє види навчальної мотивації на основі різних типів ситуацій навчання) та інші.

Виклад основних положень. І. О. Зимня визначає навчальну мотивацію як окремий вид мотивації, що включено в діяльність навчання або навчальну діяльність. Як і для будь-якого іншого виду діяльності, навчальна мотивація визначається низкою специфічних для цієї діяльності чинників [5, С. 44]:

- освітньою системою, закладом освіти, де відбувається навчальна діяльність;
- особливостями організації освітнього процесу;